

Traditsioonilise meditsiini ülemaailmse strateegia 2025– 2034 eelnõu

Sissejuhatus

Traditsioonilist meditsiini kasutavad inimesed kõigis kuues WHO piirkonnas.¹

Traditsiooniline meditsiin viitab tervishoiu ja heaolu kodifitseeritud või kodifitseerimata süsteemidele, mis hõlmavad erinevatest ajaloolistest ja kultuurilistest kontekstidest pärinevaid tavasid, oskusi, teadmisi ja filosoofiaid, mis erinevad biomeditsiinist ja on sellest varasemad, arenedes koos teadusega praeguseks kasutamiseks kogemuspõhisest päritolust. Traditsiooniline meditsiin rõhutab looduspõhiseid abinõusid ja terviklikke, isikupärastatud lähenemisviise vaimu, keha ja keskkonna tasakaalu taastamiseks.

Täiendav meditsiin viitab täiendavatele tervishoiutavadele, mis ei kuulu riigi peavoolu meditsiini hulka. Tõenduspõhisel täiendaval meditsiini on potentsiaali toetada tavameditsiini ning toetada terviklikumalt inimeste tervise ja heaolu vajadusi.

Kuna inimestel on üha rohkem võimalusi valida oma vajadustele sobivat tervishoiuteenust, kohanduvad tervishoiuteenused pidevalt, et vastata inimkeskse ravi pakkumise väljakutsele. Olenemata sellest, kas see on valitsuse või rahva juhitud, kogub populaarsust integratiivse meditsiini praktika², mis ühendab traditsioonilist ja täiendavat meditsiini ning biomeditsiini.

2017. aastal hakkas WHO toetama integratiivse meditsiini arenevad valdkonda, võttes kasutusele mõiste "traditsiooniline, täiendav ja integratiivne meditsiin" (TCIM). See strateegia eelnõu pakub laiendatud visiooni, mis hõlmab traditsioonilist, täiendavat ja integreerivat meditsiini, ühendades need kolm lähenemisviisi individuaalsete tervisevajaduste ja ootuste rahuldamiseks.

¹ [WHO ülemaailmne aruanne traditsioonilise ja täiendava meditsiini kohta 2019](#). Genf: Maailma Terviseorganisatsioon; 2019. Litsents: CC BY-NC-SA 3.0 IGO (vaadatud 4. aprillil 2025).

² Interdistsiplinaarne ja tõenduspõhine lähenemine tervisele ja heaolule, kasutades biomeditsiiniliste ja traditsiooniliste ja/või täiendavate meditsiiniliste teadmiste, oskuste ja tavade kombinatsiooni.

Strateegia eelnõu töötati välja ulatusliku konsultatsiooniprotsessi käigus, mis hõlmas ülemaailmseid ja piirkondlikke konsultatsioone liikmesriikidega, avalikku kuulamist ning konsultatsioone paljude sidusrühmade ja partneritega, sealhulgas põlisrahvaste esindajatega.

Strateegia eelnõu eesmärk on toetada liikmesriike riiklike strateegiakavade ja meetmete väljatöötamisel ja rakendamisel vastavalt nende riiklikule suutlikkusele, prioriteetidele, asjaomastele

seadusandlus, kultuur ja olud. Strateegia eelnõu ei tähenda TCIM-i praktika eelistamist biomeditsiinilisele praktikale. Selle eesmärk on kasutada tõenditel põhinevat TCIM-i võimalikku panust tervisesse ja heaolusse. Strateegia eelnõu eesmärk on ka vältida väärinfot, desinformatsiooni ja väärinformatsiooni, tagades samal ajal tõenduspõhise lähenemisviisi TCIMile. WHO rõhutab põhimõtet "ära tee kahju" ja lükkab järjekindlalt ümber kõik väited, mida teaduslikud tõendid ei toeta.

Nägemine

Maailm, kus kõigi tervise ja heaolu tagamiseks on üldine juurdepääs ohutule, tõhusale ja inimkesksele TCIM-ile.

Eesmärk

Edendada tõenduspõhise TCIM-i panust tervise ja heaolu kõrgeimasse saavutatavasse standardisse.

Juhtpõhimõtted

Strateegia eelnõu töötati välja järgmiste põhimõtete alusel, mis võivad suunata ka liikmesriikide, partnerite ja sidusrühmade ning WHO meetmete rakendamist strateegia eelnõu visiooni ja eesmärgi saavutamisel.

Tõenduspõhine. Teaduslikud või uurimislikud tõendid viitavad teadmistele, mis on selgesõnalised, süstemaatilised ja korratavad ning mida saab hinnata nende metoodiliste standardite alusel. TCIMi kasutamise otsused peaksid põhinema parimatel kättesaadavatel teadusuuringutel ja tavadel saadud tõenditel ohutuse ja tõhususe kohta. Vastavalt sellele ei toeta ega soovita WHO ühtegi tervishoiupraktikat ega ravi, olgu need siis biomeditsiini, rahvatervise või TCIM-i vallas, välja arvatud juhul, kui need on tõenduspõhised.

Nagu kõigi terviseteaduste puhul, peaks ka traditsiooniline meditsiin hõlmama kõrgeimaid teaduslikke standardeid, kasutades rangeid ja tugevaid uurimismeetodeid, integreerides pidevaid metodoloogilisi ja tehnoloogilisi edusamme, järgides eetilisi põhimõtteid ning kasutades multidistsiplinaarset lähenemist, et valida konkreetsete teemade ja rakenduste jaoks kõige rangemad ja asjakohasemad uurimismeetodid, et tagada kehtivus, üldistatavus, usaldusväärsus ja positiivne mõju inimeste tervisele ja heaolule.

Usaldusväärne teaduslik valideerimine hõlmab teadusuuringute kavandamise kvaliteedi ja tõendite kvaliteedi tagamist nii, nagu teadusuuringuid tõlgendatakse, et tagada ohutud ja tõhusad

sekkumised, ning teaduseetikat, huvide konflikte ja selliseid küsimusi nagu skaleeritavus ja kestlikkus ülemaailmse tervise jaoks, sealhulgas tervisetehnoloogia hindamise kaudu. Need põhimõtted on agnostilised distsipliini suhtes, kust sekkumised pärinevad, ja keskenduvad inimeste tervisele ja heaolule avalduvale kasule, tuginedes teaduse kõige rangematele standarditele.

Holism ja tervis. TCIM hõlmab erinevaid meditsiinisüsteeme, mille juured on tervise terviklikes perspektiivides. See rõhutab inimkeha sisemisi seoseid ja selle seost keskkonnaga.

Jätkusuutlikkus ja bioloogiline mitmekesisus. Tervishoid peaks teadlikult toetama keskkonnasäästlikkust ja bioloogilist mitmekesisust. TCIM on juurdunud loodusvarades, traditsioonilistes meditsiinilistes teadmistes, kultuuris ja ajaloos. See peaks aitama kaitsta bioloogilist mitmekesisust, edendades kestlikke TCIMi tavasid ja viies need kooskõlla terviseühtsuse põhimõtetega.

Õigus tervisele ja autonoomiale. Maailma Terviseorganisatsiooni põhikirjas on öeldud, et "kõrgeima võimaliku tervisetaseme nautimine on iga inimese üks põhiõigusi [.]". Õigus tervisele nõuab, et tervishoiuteenused ja -tooted oleksid kõigile ilma diskrimineerimiseta kättesaadavad, tõhusad, kättesaadavad, vastuvõetavad ja kvaliteetsed.³ Autonoomia tervisealaste otsuste tegemisel nõuab teadlike valikute toetamist.

Põlisrahvaste õigused. Põlisrahvastel on õigus oma traditsioonilistele ravimitele ja säilitada oma tervisetavad, sealhulgas säilitada oma elutähtsaid ravimtaimi, loomi ja mineraale. Põlisrahvastel on ka õigus ilma igasuguse diskrimineerimiseta pääseda ligi kõigile sotsiaal- ja tervishoiuteenustele. Samuti⁴ on neil õigus säilitada, kontrollida, kaitsta ja arendada oma intellektuaalomandit traditsiooniliste teadmiste üle ning kaitsta seda omastamise ja volitamata kasutamise eest.⁵ Selles strateegia eelnõus tunnistatakse põlisrahvaste traditsioonilise meditsiini rolli ja vajadust kaitsta põlisrahvaste autonoomiat ja õigusi asjakohaste õigusaktide, rahastamise ja õiglase kaasamise kaudu nende liikmesriikide riiklikus kontekstis. Ta lähtub ÜRO põlisrahvaste õiguste deklaratsioonist⁶ ja kohustusest saavutada selles sätestatud eesmärgid, võttes arvesse liikmesriikide riiklikku konteksti ja prioriteete ning artikli 46 lõikes 2 sätestatud piiranguid.

Kultuur ja tervis. Tervisevajaduste ning erinevate elanikkonnarühmade eelistuste, elustiili ja kultuuriliste tõekspidamiste vastavusse viimise tähtsuse tunnistamine aitab edendada kaasavaid, õiglasi ja kultuuriliselt sobivaid tervishoiuteenuseid, mis säilitavad austuse traditsiooniliste meditsiiniliste teadmiste vastu ja soodustavad kultuuridevahelist dialoogi.⁷

³ [Teabeleht nr 31: Õigus tervisele](#). Genf: ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo ja Maailma Terviseorganisatsioon; 2008 (vaadatud 24. aprillil 2025).

⁴ Vt ÜRO põlisrahvaste õiguste deklaratsioon, artikkel 24.1.

⁵ Vt ÜRO põlisrahvaste õiguste deklaratsioon, artikkel 31.

⁶ Vt ÜRO Peaassamblee resolutsioon 61/295.

⁷ [Kultuuridevahelise dialoogi mõõtmine : kontseptuaalne ja tehniline raamistik](#). Pariis: ÜRO Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsioon; 2020 (vaadatud 22. oktoobril 2024).

Inimkeskne hooldus ja kogukonna kaasamine.⁸ Need on kvaliteetsete tervishoiuteenuste osutamise peamised prioriteedid. TCIM propageerib isikupärastatud hooldust ja austab kultuurilisi eelistusi, kaaludes kaasavat ja koostööl põhinevat lähenemist, mis on tihedalt kooskõlas esmatasandi tervishoiu kontseptsiooniga.

Integreeritud tervishoiuteenused.⁹ Optimaalsete tulemuste saavutamiseks tuleks tervishoiuteenuseid sujuvalt koordineerida erinevate meditsiinivaldkondade vahel ja seada esikohale individuaalse heaolu. Ohutu, tõhusa ja jätkusuutliku TCIMi integreerimine võib aidata kaasa tervist ja heaolu toetavale lähenemisviisile. Tõenduspõhised tavad, pidev kvaliteedi tagamine ja regulatiivsed mehhanismid on olulised, et toetada TCIMi tõhusat integreerimist tervishoiuteenustesse.

Tervise võrdsus. TCIM-i praktikat tuleks pakkuda õiglaselt, käsitledes võimalikke takistusi, nagu soo, vanuse, etnilise kuuluvuse/rassi, sissetuleku, hariduse ja arengu erinevused, mõju kasutuselevõtt.¹⁰

Strateegilised eesmärgid, suunad ja tegevused

Strateegiline eesmärk 1. Tugevdada TCIM-i tõendusbaasi

Põhjendus

WHO uuringud on näidanud TCIMi laialdast kasutamist, aga ka vajadust rohkemate andmete järele, et edendada selle tõendusbaasi ohutuse ja tõhususe kohta selle kasutamise ja integreerimise alusena. TCIMi potentsiaali täielikuks ärakasutamiseks tervise ja heaolu parandamisel on vaja täiendavaid investeeringuid TCIMi teadusuuringutesse ja nende hõlbustamist.

Digitehnoloogiad ja tervisealased uuendused võivad potentsiaalselt tõhustada TCIM-i teadusuuringuid, tervishoiuteenuseid ja enesehooldust, kuid need nõuavad aktiivset suutlikkuse suurendamist ja arendamist.

Arvestades TCIM-i keerukust ja multidistsiplinaarset olemust, mis põhineb erinevatel filosoofiatel, tuleb kasutada asjakohaseid uurimismeetodeid ja intellektuaalomandi õiguste meetodeid, mida toetab metoodiliste ja praktikaekspertide ning TCIM-i ja teiste teadlaste koostöö.

⁸ [Visioon esmatasandi tervishoiust 21. sajandil: üldise tervisekindlustuse ja säästva arengu eesmärkide suunas](#). Genf: Maailma Terviseorganisatsioon ja ÜRO Lastefond; 2018 (vaadatud 22. oktoobril 2024).

⁹ [Vt Inimkesksete ja integreeritud tervishoiuteenuste ülemaailmne strateegia: vahearuanne](#). Genf: Maailma Terviseorganisatsioon; 2015 (vaadatud 22. oktoobril 2024).

¹⁰ Vt [Ülemaailmne tervisestrategie aastateks 2025–2028 – võrdsuse ja vastupanuvõime edendamine turbulentsetes maailmas](#): [Neljateistkümnes üldine tööprogramm](#). Genf: Maailma Terviseorganisatsioon; 2025, lk 54 (vaadatud 13. mail 2025).

Suund 1.1. Hõlbustada kvaliteetseid TCIM-uuringuid ressursside suurema eraldamise kaudu

Põhjendus

Tuleb koostada traditsioonilise meditsiini rahvusvaheline teadusuuringute kava, mis keskendub teaduslikult rangetele ja suure mõjuga teadusuuringutele koos kokkulepetega TCIM-i peamiste tulemusnäitajate kohta. See peaks hõlmama kõiki TCIMi aspekte, nagu tervislikud eluviisid, haiguste ennetamine ja ravi, ravimid ja sekkumised, elukutsed ja tavad, integreerivad teenused ja süsteemid ning tehnoloogia kasutamine TCIMis.

Lisaks tuleks teadusuuringutes uurida, mida traditsioonilised meditsiiniteadmised saavad tervise ja heaolu tulemuste osas teavitada ja millele need kaasa aitavad, mistõttu on vaja kaasata TCIMi praktikud teadusprojektide ühisesse kavandamisse ja toetada neid teadussuutlikkuse suurendamisel kogu protsessi vältel.

Meetmed liikmesriikidele

- Koostada riiklik teadusuuringute kava TCIM-i ravimeetodite ja tavade kohta, et stimuleerida innovatsiooni ja eraldada sihtotstarbelisi ressursse kooskõlas objektiivsete kriteeriumide ja riiklike, piirkondlike ja/või ülemaailmsete prioriteetidega.
- Viige läbi asjakohased teaduslikud uuringud, et toetada ohutu ja tõhusa TCIM-i tõendusbaasi.

-
- Luua mehhanism/süsteem erinevatest allikatest andmete kogumiseks, sealhulgas TCIM-iga seotud reaalsete andmete kogumiseks.
 - Toetada teadussuutlikkuse suurendamist ning edendada partnerlussuhteid teadusasutuste ja rahvusvaheliste organisatsioonidega, et hõlbustada innovatsiooni TCIM-is.
 - Edendada osalusuuringute lähenemisviise.
 - Töötage välja tõenduspõhise TCIM-i põhjalik andmebaas, et teavitada tervishoiupoliitikat ja -tavasid.

Meetmed partneritele ja sidusrühmadele

- Toetada riikliku TCIMi teadusuuringute ja innovatsiooni tegevuskava prioriteetide kindlaksmääramist.
- Toetage interdistsiplinaarseid uuringuid, mis hõlmavad TCIM-i.
- Viige läbi teadusuuringuid, mis hõlbustavad TCIM-i tõenduspõhiste otsuste tegemist.
- Investeerida teadussuutlikkuse suurendamisse ja TCIM-i praktikute kaasamisse teadusuuringute kavandamisse ja läbiviimisse.

- Kaasake TCIM-i uuringud laiematesse terviseuuringute algatustesse ja tõendite kokkuvõtetesse.

WHO sekretariaadile esitatavad meetmed

- Töötage välja, ajakohastage ja levitage WHO suuniseid, tehnilisi dokumente ja vahendeid TCIMi uuringute kohta.
- Julgustada liikmesriike ja partnereid tõhustama TCIMi teadusuuringuid ja töötama välja tervikliku teadusuuringute kava, mis põhineb teadusuuringute lünkadel ning vastab tervishoiuvajadustele ja -prioriteetidele.
- Julgustage TCIM-i uuringuid, mis on kultuuriliselt sobivad, sotsiaalselt asjakohased, kaasavad ja osaluspõhised.
- Julgustada liikmesriike registreerima TCIMi kliinilised uuringud WHO rahvusvahelises traditsioonilise meditsiini kliiniliste uuringute registris ja teistes WHO tunnustatud kliiniliste uuringute registrites.
- Koordineerida ja edendada liikmesriikide ja partnerite kahe- ja mitmepoolset koostööd TCIMi teadusuuringute valdkonnas.

Suund 1.2. Uurige asjakohaseid uurimisviise ja optimeerige tehnoloogiliste edusammude kasutamist

Põhjendus

On vaja uurida uuenduslikke lähenemisviise TCIMi uuringutele, mis vastavad TCIMi teadmiste ja tavade ainulaadsetele omadustele, sealhulgas keerukusteaduse, süsteemibioloogia, suurandmete ja reaalse andmete lähenemisviiside kasutamise ning interdistsiplinaarse koostöö kaalumise. Samuti on oluline uurida kodifitseerimata traditsioonilise meditsiini asjakohaseid uurimisviise.

Kõrgtehnoloogiate ratsionaalse kasutamise maksimeerimine on oluline asjakohaste ja uuenduslike lähenemisviiside väljatöötamiseks TCIM-i uurimisel. Tehnoloogiliste edusammude rakendamine võib täiustada ja täiendada TCIM-i tervishoiuteenuseid ja juurdepääsu hooldusele, sealhulgas enesehooldusele.

Meetmed liikmesriikidele

- Uurige uuenduslikke, teaduslikult kehtivaid lähenemisviise TCIM-ile sobivate uuringute jaoks.
- Võimaldada digitehnoloogiate arendamist ja rakendamist TCIM-i teadusuuringutes.
- Hõlbustada digiteerimist ja elektrooniliste terviselugude, sealhulgas TCIM-iga seotud teabe kasutamist, et võimaldada igakülgset tervishoiuteenust vastutustundlikul ja eetilisel viisil.

- Arendage mobiilseid terviselahendusi ja teleterviseteenuseid ning kasutage asjakohase TCIM-i jaoks täiustatud tehnoloogiaid, näiteks tehisintellektil põhinevaid tehnoloogiaid.
- Uurige kodifitseerimata traditsioonilise meditsiini asjakohaseid uurimisviise.

Meetmed partneritele ja sidusrühmadele

- Aidata kaasa uurimismeetodite väljatöötamisele individuaalsete TCIM-i lähenemisviiside ja teadmiste eetiliseks ja tugevaks teaduslikuks valideerimiseks viisil, mis on kultuuriliselt sobiv, sotsiaalselt asjakohane ja kaasav.
- Töötada koos TCIM-i lõppkasutajate kogukondade ja abisaajatega välja digitaalsed terviserakendused, et toetada inimkeskse ravi pakkumist.
- Aidata kaasa TCIMi praktikutele juurdepääsetavate elektrooniliste patsiendiandmete süsteemide väljatöötamisele/rakendamisele ja edendada koostalitlusvõimet.

WHO sekretariaadile esitatavad meetmed

- Toetada TCIM-i keerukatele, terviklikele ja individuaalsetele lähenemisviisidele sobivate uurimismetoodikate väljatöötamist.
- Tugevdada TCIMi uurimismetoodikate ja tõendite kogumise strateegiate suutlikkuse suurendamist.
- Soodustada TCIM-spetsiifiliste vastutustundliku tehisintellekti tööriistade väljatöötamist ja kasutamist.¹¹
- Aidata kaasa digitaalsete ja tehnoloogiliste uuenduste ühendamisele kogu TCIM-i hoolduse järjepidevuses, teisendada kogutud teave liikmesriikidele kohandatud rakendatavateks teadmisteks ja teha ettepanekuid sekkumiste kohta, mis maksimeerivad TCIM-i panust.

Strateegiline eesmärk 2. Ohutu ja tõhusa TCIMi pakkumise toetamine asjakohaste regulatiivsete mehhanismide kaudu

Põhjendus

Asjakohased regulatiivsed mehhanismid on TCIM-i jaoks üliolulised, et kaitsta avalikkust TCIM-i ohtlike või nõuetele mittevastavate toodete ja teenuste eest. TCIM-i jaoks sobib hästi riskipõhine regulatiivne lähenemisviis, mis kohandab regulatiivsed nõuded vastavalt konkreetsele

¹¹ [Tehisintellekti eetika ja juhtimine tervise jaoks: WHO suunised](#). Geneva: Maailma Terviseorganisatsioon; 2021. Litsents: CC BY-NC-SA 3.0 IGO (vaadatud 22. oktoobril 2024).

TCIM-i toodete või teenuste tüübile, lähtudes ohutusest ja tõhususest. See hõlmab asjakohaste osalusmehhanismide, kvaliteedikontrollimeetmete, standardite ja märgistamisnõuete kehtestamist ning kavandatud kasutuse põhjendatuse ja ratsionaalsuse tagamist. Meditsiinilistel eesmärkidel kasutatavate TCIMi toodete ja teenuste suhtes tuleks kohaldada kõrgeimaid teadusstandardeid ja rangeid regulatiivseid sätteid, mis vastavad riiklikele nõuetele, et tagada nende ohutus, kvaliteet ja tõhusus kliinilistes tingimustes.

TCIM-i praktikute regulatiivsed mehhanismid peavad seadma esikohale patsiendi ohutuse. TCIM-i praktikuid ei saa pidada üheks rühmaks, kuna TCIM-i meetodid, terapeutilised lähenemisviisid, koolitus, praktika ja praktikute tööjaotus on erinevad. Kvalifikatsiooni, pädevuse ja eetilise käitumise ühiste normide ja standardite kindlakstegemine ja kehtestamine aitab tagada, et praktikutel on ohutu ja tõhusa ravi osutamiseks vajalikud teadmised ja oskused.

Suund 2.1. Tagada asjakohased regulatiivsed mehhanismid TCIM-i toodetele, mis on säästvalt toodetud ja tarnitud.

Põhjendus

Isikutel, kes otsustavad kasutada TCIM-i, peaks olema juurdepääs toodetele, mille ohutus ja tõhusus on tõestatud. TCIM-i toodete asjakohased reguleerimismehhanismid hõlmavad normide ja standardite kindlakstegemist ja vastuvõtmist, reeglite väljatöötamist, tööstuse harimist ning tarnija ja lõppkasutaja vastastikuse mõistmise tagamist.

Võrdne juurdepääs TCIM-i toodetele, mis on ohutud, kvaliteetsed ja tõhusad, on tasakaalustatud regulatiivsete mehhanismide ja järelevalve oluline tulemus. Sidusrühmade ja reguleerivate asutuste tihe koostöö võib kõrvaldada taskukohasuse, kättesaadavuse ja kultuurilise sobivusega seotud tõkked.

Rahvusvahelise regulatiivse koostöö ja koostöö laiendamine edendab TCIM-i toodete reguleerimist, aidates kaasa ühtsete standardite loomisele laiemas tootevalikus ja geograafilistes asukohtades.

Meetmed liikmesriikidele

- Kehtestada TCIM-i toodetele normid ja standardid, et tagada asjakohaste konsultatsioonide ja partnerluste kaudu toodete ohutus, kvaliteet ja tõhusus.
- Uurida lähenemisviise, mis toetavad TCIM-i toodete tõenduspõhist regulatiivset otsuste tegemist, mis hõlmab tuginemise ja/või tunnustamise põhimõtteid.¹²

¹² [Head tuginemistavad meditsiinitoodete reguleerimisel: kõrgetasemelised põhimõtted ja kaalutlused](#).

Maaailma Terviseorganisatsiooni tehniliste aruannete seeria 10. lisa nr 1033, 2021 (vaadatud 22. oktoobril 2024).

Kaaluge TCIM-i toodete hindamist, kasutades riskipõhist lähenemisviisi, et tagada nende sobiv kasutamine.

- Jõustada asjakohased piirangud ohustatud liikide kasutamisele ja laiemale bioloogilisele mitmekesisusele ravimite puhul, mille suhtes kohaldatakse ranget regulatiivset järelevalvet, kooskõlas ohustatud looduslike looma- ja taimeliikidega rahvusvahelise kauplemise konventsiooniga (CITES) ning muude kohaldatavate rahvusvaheliste konventsioonide ja siseriiklike õigusaktidega, sealhulgas vajaduse korral ajaliselt piiritletud kavad praeguse kasutamise järkjärguliseks lõpetamiseks ning kestlike alternatiivide uurimiseks ja rakendamiseks.
- Soodustada jätkusuutlikke tavasid TCIMi toodete tootmisel, tarnimisel, kasutamisel ja kõrvaldamisel, mis aitavad kaasa ohustatud liikide säilimisele ja taasisustamisele.
- Osalege rahvusvahelistes regulatiivsetes koostöökokkulepetes, nagu WHO taimsete ravimite rahvusvaheline regulatiivne koostöö.

Meetmed partneritele ja sidusrühmadele

- Julgustada erinevaid sidusrühmi osalema TCIMi toodete reguleerimismehhanismide väljatöötamises.
- Osalege TCIM-i toodete kriteeriumide, normide ja standardite alal ning pakke nende kohta koolitust.
- Toetage eetilist reklaami ja reklaami, et vältida eksitavaid või põhjendamatuid väiteid TCIM-i kohta.
- Tööstus ja praktikud peaksid tegema koostööd ja osalema TCIMi toodete riskijuhtimise seire- ja järelevalvesüsteemides.
- Sidusrühmad peaksid TCIMi toodete tootmisel ja tarnimisel järgima bioloogilise mitmekesisuse ja kaitsenõudeid.

WHO sekretariaadile esitatavad meetmed

- Töötada välja taimsete ravimite standardid rahvusvahelise taimse farmakopöa ja muude sarnaste dokumentide kujul.
- Töötage välja, ajakohastage ja levitage suuniseid, tehnilisi dokumente ja vahendeid, et toetada TCIMi regulatiivseid mehhanisme, sealhulgas ravimiohutuse järelevalvet.
- Töötage välja standardiseeritud terminoloogia ja TCIM-i toodete rahvusvaheline klassifikatsioon.
- Tõhustada WHO taimsete ravimite rahvusvahelist regulatiivset koostöövõrgustikku.

Suund 2.2. Pakkuda TCIM-i tavadele ja praktikutele asjakohaseid regulatiivseid mehhanisme

-

Põhjendus

Õigusraamistikke tuleks kohandada TCIMi tavade ja praktikute erinevate vormidega. Samuti tuleks need viia kooskõlla TCIMi poliitikaga, et toetada TCIMi teadmiste ja tavade säilitamist ja tugevdamist, mis on ohutud ja tõhusad, vältides samal ajal omastamist.

Reguleerivates raamistikes tuleks kaaluda – tuginedes tervishoiusüsteemi eesmärkidele, riskiprofiilidele ja kohaliku konteksti regulatiivsele suutlikkusele – haridusprogrammide asjakohaseid standardeid, sertifitseerimis- ja litsentsimisnõudeid, et tagada TCIM-i praktikutele teadmised ja oskused ohutu ja tõhusa ravi osutamiseks. Tasakaalustatud raamistikud aitavad kaasa kutsealadevahelisele koostööle ja teenuste osutamise koordineerimisele tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandesüsteemide spektris, võimaldades terviklikku ja integreeritud lähenemisviisi inimkesksele hooldusele.

Meetmed liikmesriikidele

- Luua või tugevdada asjakohaseid regulatiivseid mehhanisme, et edendada ohutuid ja tõhusaid TCIM-i tavasid, tunnistades samal ajal nende mitmekesisust.
- Töötada välja asjakohased kvaliteedistandardid TCIM-i praktikute valmistatud ravimitele.
- Töötada välja standardid, juhised ja käitumisjuhendid, et edendada vastutustundlikke ja vastutustundlikke TCIM-i tavasid.
- Võtta vastu või viidata WHO tehnilistele dokumentidele koolituse miinimumnõuete, sealhulgas TCIM-i praktikute eetika väljatöötamisel.
- Seadke TCIM-i praktikutele koolitusnõuded, sealhulgas pidev professionaalne areng.
- Koguge, analüüsige ja kasutage andmeid TCIM-i tervishoiutöötajate kohta, et parandada planeerimist ja vastutust.

Meetmed partneritele ja sidusrühmadele

- Edendada dialoogi TCIM-i kutseliitude ja reguleerivate asutuste vahel hariduse, tavade ja praktikute standardite üle.
- Julgustage reguleerivaid asutusi, koolitusasutusi ja kutseorganisatsioone toetama riiklikku ja kohalikku tervishoiutöötajate andmete kogumist, analüüsi ja kasutamist parema planeerimise ja vastutuse parandamiseks.
- Toetada teadusuuringuid regulatiivsete süsteemide mõju kohta seoses patsiendi ohutusega ja rahvastiku tervisenäitajatega.

WHO sekretariaadile esitatavad meetmed

- Töötada välja WHO rahvusvaheline klassifitseerimis- ja kvalifikatsiooniraamistik TCIM-i praktikutele ning anda riikidele tehnilisi juhiseid.

- Arendage ja/või uuendage WHO tehnilisi dokumente TCIM-is.
- Parandada tervishoiutöötajate andmeid TCIM-i praktikute kohta, esitades korrapäraselt aruandeid WHO riiklikus tervishoiutööjõu arvepidamise andmeportaalis ning täiendavate uuringute ja aruannete kaudu.

Hõlbustada teabe jagamist liikmesriikide ja partnerite vahel lähenemisviiside ja kogemuste kohta, mis puudutavad TCIMi tavade ja praktikute reguleerimist eri keskkondades.

Strateegiline eesmärk 3. Integreerida ohutu ja tõhus TCIM tervishoiusüsteemidesse

Põhjendus

Ohutu ja tõhusa TCIMi integreerimine tervishoiusüsteemidesse mängib tervishoiuteenuste ümberorienteerimisel võtmerolli.¹³ TCIM-i saab integreerida tervishoiusüsteemi kõigisse ehitusplokkidesse, hõlmates kõiki tervishoiu tasandeid kogu hoolduse järjepidevuse ja elukäigu ulatuses kooskõlas Ühendkuningriigi poolt vastu võetud üldist tervisekindlustust käsitleva kõrgetasemelise kohtumise poliitilise deklaratsiooniga Rahvaste Peaassamblee 2023. aastal.¹⁴

Esmatasandi tervishoid¹⁵ on universaalse tervisekindlustuse alus ja loomulik sisenemispunkt TCIM-i integreerimiseks.

Suund 3.1. Kaasata ohutud ja tõhusad TCIMi teenused riiklikesse ja kohalikesse tervishoiuga seotud raamistikesse ja poliitikatesse, et integreerida ohutu ja tõhus TCIM tervishoiusüsteemidesse.

Põhjendus

Poliitilised kohustused ja poliitikaraamistikud on olulised TCIMi ohutuks ja tõhusaks integreerimiseks tervishoiuteenustesse, mis on ohutud, tulemuslikud, tõhusad, koordineeritud ja valitsuste poolt piisavalt rahastatud.

Tõhusaks integratsiooniks on olulised ka kutsehariduse ja teabevahetuse poliitikaraamistikud, eriti haridusasutuste tasandil. Äratundmine ja harimine nii TCIM-i kui ka biomeditsiini praktikud edendavad vastastikust mõistmist, austust, suhtlemist, koostööd ja integratsiooni.

¹³ Vt dokument A69/39.

¹⁴ Vt ÜRO Peaassamblee resolutsioon 78/4.

¹⁵ [Traditsiooniline ja täiendav meditsiin esmatasandi tervishoius](#). Genf: Maailma Terviseorganisatsioon; 2018 (vaadatud 22. oktoobril 2024).

-

Meetmed liikmesriikidele

- Tehke kindlaks, kas ja kuidas ohutu ja tõhusa TCIM-i integreerimine riiklikesse ja kohalikesse tervishoiusüsteemidesse võib toetada tervishoiusüsteemide ja -teenuste ümbersuunamist.
 - Tunnistada TCIM-i võimalikku rolli tervishoiuteenuste lahutamatu osana ja lisada see riiklike tervishoiuraamistike, poliitikate ja plaanide ehitusplokkidesse, et võimaldada integratsiooni tervishoiusüsteemi kõigil tasanditel.
 - Luua mehhanismid kvaliteedi tagamiseks, ohutuse jälgimiseks ja TCIM-i teenuste ja toodete tulemuste hindamiseks.
-

- Hõlbustada hariduse integreerimist traditsioonilise ja täiendava meditsiini ning biomeditsiini vahel.

Meetmed partneritele ja sidusrühmadele

- Toetada tervise ja heaolu esikohale seadva riikliku raamistiku või poliitika väljatöötamist, milles traditsiooniline ja täiendav meditsiin ning biomeditsiini tervishoiutöötajad teevad koostööd ja koordineerivad tervishoiuteenuste osutamist.
- Julgustage traditsioonilise ja täiendava meditsiini ning biomeditsiini haridusasutusi integreerima oma õppekavasid, et edendada erialadevahelist koostööd.
- Haridusasutused peaksid kaaluma TCIM-i osakondade loomist ja ülalpidamist.

WHO sekretariaadile esitatavad meetmed

- Töötada välja WHO suunised ohutu ja tõhusa TCIMi integreerimiseks riiklikesse tervishoiusüsteemidesse.
- Korraldada tegevusi, et toetada liikmesriike TCIMi integreerimisel ning selle järelevalvel ja hindamisel.
- Toetada liikmesriike traditsioonilise ja täiendava meditsiini asjakohaseid teadmisi ja oskusi käsitlevate institutsionaalse hariduse õppekavade algatamisel ja täiustamisel biomeditsiini koolides ning vastupidi traditsioonilise ja täiendava meditsiini koolides.

Suund 3.2. Hõlbustage ohutute ja tõhusate TCIM-teenuste integreerimist kogu hoolduse järjepidevuse ja elukäigu ulatuses

Põhjendus

Kasvav uurimisbaas näitab TCIM-i lubadust kogu hoolduse järjepidevuses, sealhulgas tervise edendamise, haiguste ennetamise, ravi, taastusravi ja palliatiivravi valdkonnas. Sellega seoses on oluline viia läbi tõendite läbivaatamine ohutute ja tõhusate TCIM-teenuste mõju kohta.

Integreeritud tervishoiuteenused tekivad siis, kui biomeditsiin ja TCIM on osutunud ohutuks ja tõhusaks ning on kooskõlas või üksteist täiendavad, sealhulgas kliinilisel teel, pakkudes seega kasutajatele vajalikku sujuvat hooldust, sealhulgas vastastikust austust ja koordineerimist praktikute vahel, et saavutada inimkeskse ravi ühine eesmärk.

Meetmed liikmesriikidele

- Uurige, tuvastage, kujundage ja rakendage kõige sobivamaid TCIM-i integratsioonimudeleid, eriti esmatasandi arstiabi tasandil.
- Kasutage WHO kohaldatavaid juhiseid tõhusate integratsioonimudelite ja -tavade kohta.

-
- Edendada standardiseeritud TCIM-i dokumentatsiooni, sealhulgas WHO rahvusvaheliste klassifikatsioonide perekonna laiendatud ja kiirendatud kasutamist, et võimaldada andmete kogumist ja tõendite loomist TCIM-i kohta.

Lua jätkusuutlikud rahastamismehhanismid, et toetada TCIMi integreerimise algatusi.

- Töötage välja kliinilised juhised ja raviteed, mis hõlmavad TCIM-i lähenemisviise, sealhulgas õigeaegseid ristsuunamisi konkreetsete terviseseisundite ja eluetappide jaoks.
- Lisage ohutu ja tõhus TCIM kogu hoolduse järjepidevuse ja elukäigu ulatuses oluliste tervishoiuteenuste pakettidesse ja riiklikku oluliste ravimite nimekirja.
- Tõhustada tervishoiutöötajate haridust ja koolitust TCIM-i tavade, ohutuskaalutluste ja võimaliku koostoime biomeditsiiniliste ravimeetoditega.
- Levitada õppematerjale ja avalikku teavet, mis selgitab TCIM-i viise, eeliseid ja riske, sealhulgas asjakohaseid enesehooldusvõimalusi.
- Rõhutage tõendus põhise tervisealase kirjaoskuse tähtsust TCIM-i sekkumistel ja selle kohta, millal otsida kriitilist, elupäästvat biomeditsiinilist abi ja vältida viivitusi.

Meetmed partneritele ja sidusrühmadele

- Toetage ohutu ja tõhusa TCIM-i integreerimist kogu hoolduse järjepidevuse ja elukäigu ulatuses.
- Toetada integratsiooni regulaarsete hindamiste läbiviimist.
- Edendada ohutute ja tõhusate TCIM-i sekkumiste uurimist ja kaasamist kogu hoolduse järjepidevuse ja elukäigu ulatuses.

WHO sekretariaadile esitatavad meetmed

- Viia läbi uuringuid ja levitada teavet tuvastatud integratsioonimudelite kohta.
- Pakkuda integratsiooniks tehnilist ja poliitilist tuge, lähtudes liikmesriikide vajadustest.
- Lua standardiseeritud näitajad, mis võimaldavad jälgida TCIM-i tavadele juurdepääsu, katvust ja kasutamist ning hinnata nende ohutust ja tõhusust.
- Jätkata WHO TCIM-i käsitlevate tehniliste dokumentide sarja arendamist ja edendamist, et toetada integratsiooni, sealhulgas enesehooldust.
- Lua TCIM-i kliiniliste referentkeskuste ülemaailmne võrgustik andmete kogumiseks ja jälgimiseks, tuginedes WHO rahvusvaheliste klassifikatsioonide perekonnale.
- hõlbustada teabevahetust liikmesriikide, partnerite ja sidusrühmade vahel vastutustundlike ja läbipaistvate tegevuste ja mehhanismide kaudu, et toetada integratsioonialast koostööd.

Strateegiline eesmärk 4. TCIM-i sektoriülese väärtuse optimeerimine ja kogukondade mõjuvõimu suurendamine

Põhjendus

TCIM-i teadmised, atribuudid ja ainulaadne väärtus aitavad lahendada väljakutseid mitmes mõõtmes, nagu tervis, kultuur, keskkond ning sotsiaalsed ja majanduslikud tegurid, sealhulgas lai valik teadmisi ja tavasid. TCIM-i asjakohase kasutamise poliitika ja lähenemisviisid hõlmavad selle potentsiaali ärakasutamist tervishoiuteenustes ja enesehoolduses.

TCIM-i omaduste ärakasutamine, kaasates samal ajal kogukondi ja sidusrühmi, võib kasutada selle potentsiaali kõigis sektorites ning anda teavet valitsemise ja ühiskondlike lähenemisviiside kohta, et maksimeerida selle panust tervisesse, heaoluühiskondadesse, terviseühitsusesse ja säästva arengu eesmärkide saavutamisse.

Suund 4.1. Kaasata TCIM tervise, heaoluühiskonna, terviseühitsuse ja kestliku arengu eesmärkide valdkonnaülestesse poliitikatesse ja tegevuskavadesse.

Põhjendus

TCIM-i kontseptsioonide, teadmiste ja tavade edendamine aitab integreerida inimeste, loomade ja keskkonna tervist. TCIM-i rikkalik kultuuripärand ning tervendamistraditsioonide ja põhimõtete mitmekesisus edendavad positiivset tervisevisiooni, mis keskendub kogu inimesele ja tugevdab tervise allikaid.

Selle panuse tunnustamine mitme säästva arengu eesmärgi saavutamisel aitaks TCIM-i veelgi rohkem kaasata seotud eesmärkide saavutamisse. See nõuab koordineerimist ja koostööd mitmete sektorite vahel, mis on seotud mitte ainult tervishoiuga, vaid ka muudes valdkondades, nagu kultuur, haridus, põllumajandus, keskkond, intellektuaalomand, kaubandus, majandus- ja sotsiaalkaitse.

Meetmed liikmesriikidele

- Luua sektoritevaheline koostöö tervishoiu heaoluühiskondade ja säästva arengu nimel.
- Tehke koostööd rahvusvaheliste organisatsioonide, piirkondlike organite, naaberriikide ja asjaomaste sidusrühmadega, et jagada TCIM-i parimaid tavasid ja kogemusi.
- Kaitsta bioloogilist mitmekesisust ja keskkonda kooskõlas rahvusvaheliste kohustustega, hõlbustades samal ajal kvaliteetsete TCIMi toodete toorainega varustamist.
- Säilitada traditsioonilised tavad, korraldades kultuuridevahelist dialoogi, et hõlbustada teadmiste vahetamist erinevate tervishoiusüsteemide vahel.
- Propageerida tervislikke eluviise ja keskkonnakaitset tervikliku lähenemisviisi ja traditsiooniliste meditsiiniliste teadmiste kaudu ning parandada arusaamist TCIM-i kontseptsioonidest, teadmistest ja tavadest.
- Tõsta teadlikkust bioloogilise mitmekesisuse säilitamise tähtsusest ja vajadusest.

-

Meetmed partneritele ja sidusrühmadele

- Toetada sektoritevahelist koordineerimist, luues andmeid ning kaasates TCIMi kontseptsioone, teadmisi ja tavaid.
- aidata kaasa ühise terviseühitsuse tegevuskava rakendamisele.
- Tõsta sidusrühmade teadlikkust TCIM-i terviklikest tervise ja heaolu kontseptsioonidest.

WHO sekretariaadile esitatavad meetmed

- Toetada liikmesriike sektoritevahelise koostöö loomisel, et suurendada TCIMi panust tervesse ühiskonda.
- Hõlbustada sektoritevahelist dialoogi, et aidata kaasa terviseühitsuse loomisele, edendades sünergiaid TCIMi ja sellega seotud sidusrühmade vahel.
- Teha koostööd kogu ÜRO süsteemis ja edendada sektoritevahelisi algatusi TCIMiga seotud teabevahetuseks ja koostöö edendamiseks.
- Pakkuda traditsiooniliste meditsiiniliste teadmiste perspektiivi terviseühitsuse ühise tegevuskava rakendamisel.
- Looge TCIM-i teek, linkides olemasoleva teabega või luues uusi teadmiste jagamiseks.

Suund 4.2. Töötada välja kaasavad lähenemisviisid ja mudelid traditsiooniliste meditsiiniliste teadmiste kaitsmiseks ja neile juurdepääsuks ning selliste teadmiste ja/või nendega seotud geneetiliste ressursside kasutamisest saadava tulu õiglaseks ja erapooletuks jagamiseks.**Põhjendus**

Kõik traditsiooniliste meditsiiniliste teadmiste hoidjad saavad kasu oma teadmiste asjakohasest kaitsest. Vaja on kaasavaid lähenemisviise ja mudeleid traditsioonilistele meditsiiniteadmistele juurdepääsuks ning selliste teadmiste kasutamisest saadava kasu õiglaseks ja erapooletuks jagamiseks.

Neid lähenemisviise ja mudeleid peaks vastavalt vajadusele ja vajaduse korral teavitama bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni, juurdepääsu ja tulu jaotamise Nagoya protokolliga, Kunming-Montreali ülemaailmne bioloogilise mitmekesisuse raamistik ja maailma intellektuaalomandi raamistik

Organisatsiooni leping intellektuaalomandi, geneetiliste ressursside ja nendega seotud traditsiooniliste teadmiste kohta.¹⁶

Meetmed liikmesriikidele

- Töötada välja traditsiooniliste meditsiiniliste teadmiste poliitikaraamistikud, mis tagavad asjakohase juurdepääsu nendele teadmistele ja nendega seotud geneetilistele ressurssidele ning nende kasutamisest saadava tulu õiglase ja erapooletu jaotamise.
- Kehtestada juhised traditsiooniliste meditsiiniliste teadmiste ja nendega seotud tavade dokumenteerimiseks ja registreerimiseks.

¹⁶ Käesoleva aruande avaldamise kuupäeval on leping veel allkirjastamiseks avatud ega ole veel jõustunud.

- Edendada põlvkondadevahelist õpet, et säilitada ja edastada traditsioonilisi meditsiinilisi teadmisi tulevastele põlvkondadele, toetada nende dokumenteerimist traditsioonilise meditsiini praktikute poolt ja luua teadmiste andmebaase.
-
- Edendada koostööd traditsiooniliste meditsiiniteadmistega seotud parimate tavade, poliitikate ja kogemuste jagamiseks.
 - Hõlbustada tehnoloogia arendamist bioloogilise mitmekesisuse säilitamise tugevdamiseks ravimtaimede ja iduplasmapankade jätkusuutlikkuse tagamiseks.

Meetmed partneritele ja sidusrühmadele

- Osaleda traditsiooniliste meditsiiniliste teadmiste poliitikaraamistike väljatöötamises.
- Aidata kaasa suutlikkuse suurendamisele, et kaitsta traditsioonilisi meditsiinilisi teadmisi ja vältida nende võimalikku omastamist.
- Pakkuda välja juurdepääsu ja tulu jaotamise mudeleid, et stimuleerida ja kaitsta traditsioonilisi meditsiinilisi teadmisi.

WHO sekretariaadile esitatavad meetmed

- Tugevdada koordineerimist ja koostööd teiste ÜRO üksuste ja asjaomaste organisatsioonidega, et lahendada traditsiooniliste meditsiiniliste teadmistega seotud küsimusi.
- Korraldada koolitusprogramme liikmesriikide suutlikkuse suurendamiseks traditsiooniliste meditsiiniteadmiste vallas.
- Suurendada teadusringkondade teadlikkust eetilistest aspektidest ja vajadusest käsitleda geneetiliste ressurssidega seotud õigusi traditsioonilistes meditsiinilistes teadmistes.
- Hõlbustada teabe jagamist traditsiooniliste meditsiiniliste teadmiste sobivate lähenemisviiside ja mudelite kohta.

Strateegia eelnõu rakendamine

Üldised märkused rakendamise kohta

Strateegia eelnõu juhtpõhimõtted juhivad ka selle elluviimist. Eesmärkide saavutamisele kaasaaitamiseks on vaja strateegia rakendamist korrapäraselt jälgida ja selle kohta aru anda. Liikmesriikide edusammude eesmärkide ja suundade vahehindamine, et esitada aruanne 2030. aastal, võib aidata kindlaks teha, kas strateegiat on vaja muuta, et see vastaks paremini riikide vajadustele.

Seire, mõõtmine ja aruandlus

Seire, mõõtmise ja aruandluse peamised eesmärgid on tagada nõuetekohane rakendamine, mõõta edu ja vajaduse korral kohandada strateegiat. WHO roll selles osas on:

- toetada liikmesriike strateegia rakendamisel ja kohandamisel riigi tasandil, sealhulgas riiklike näitajate väljatöötamisel ja väljatöötamisel;
- korraldada liikmesriikides kõigis piirkondades seminare ja kohapealseid uuringuid, et teha kindlaks ja jagada rakendamisel saadud kogemusi ja õppetunde; ja
- aruanne kaheksakümne kolmandale maailma terviseassambleele 2030. aastal ja kaheksakümne seitsmendale maailma terviseassambleele 2034. aastal WHO ajakohastatud uuringutel põhineva järelmeetmete ja otsuste strateegia rakendamise kohta.
